

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon 21 02 34 00
Telefaks 21 02 34 01
Besøksadresse Tollbugata 35
Kontingentkonto 8380 08 68621
Bankkonto annet 8380 08 68605
post@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no
Foretaksnr 971 422 505

Deres ref: 14/3947

Vår ref: 113789/1

Vår dato: 13.10.2014

Innspill til finansieringsutvalget

Forskerforbundet oversender med dette sine innspill til finansieringsutvalgets arbeid.

Forskerforbundet er tilfreds med at ekspertgruppen i sitt arbeid skal legge til grunn både en videreføring av dagens organisasjonsform og tilknytning til staten, og gratisprinsippet i høyere utdanning for de statlige institusjonene.

Utgangspunktet for Forskerforbundet er at gode arbeidsvilkår tiltrekker seg dyktige medarbeidere og gir bedre kvalitet. Forskerforbundet ønsker derfor en finansieringsordning som kan stimulere til bedre arbeidsvilkår og kvalitet i forskning og utdanning enn dagens system.

Forskerforbundet mener at dagens finansieringssystem i hovedsak fungerer rimelig bra. Det er derfor ikke grunn til å gjøre store endringer i finansieringssystemet. Av samme årsak er vi skeptiske til at det skal innføres nye indikatorer i finansieringssystemet. Samtidig er det imidlertid flere svakheter i systemet som kan forbedres, og da særlig knyttet til behov for mer langsiktighet og kvalitet i finansieringen. Vi mener altså at det bør gjøres justeringer for å svare på noen utfordringer, men at det ikke er nødvendig med større endringer i finansieringssystemet. Videre vil vi foreslå at finansieringsutvalget bør vurdere hvordan samarbeid, arbeidsdeling og spesialisering mellom institusjonene kan fremmes på en bedre måte enn gjennom dagens finansieringsordning.

Innledningsvis vil vi understreke at finansieringsmodellen ikke kan løse alt, og at mye må løses gjennom andre styringsmekanismer enn ved selve finansieringen. Forskerforbundet ser gjerne at utvalget drøfter grensene for hvilke hensyn finansieringssystemet bør ivareta, og hvilke hensyn som er bedre tjent med å ivaretas på andre måter.

1 Utfordringer knyttet til basisfinansieringen

En utfordring er knyttet til dagens basisfinansiering som i hovedsak er et historisk produkt og framstår som lite eksplisitt og lite gjennomsliktig. Dette gir en forskjellsbehandling av institusjonene som i deler av sektoren oppfattes som urimelig. Basiskomponenten gir ulik finansiering av institusjonene som gjør at noen institusjoner har dårligere rammevilkår som følge av at de var uheldig med utgangsposisjonen som ble vektlagt når finansieringsmodellen ble innført. Et alternativ ville vært å legge til grunn et gjennomsnitt over flere år ville tilfeldige

svingninger i produksjon spilt en mindre rolle. Her vil det sannsynligvis ikke være mulig å komme frem til en helt objektiv og rettferdig modell. Forskerforbundet mener likevel at det bør være mulig å komme et stykke på vei dersom man kan identifisere og fjerne åpenbare urimeligheter.

2 Hovedutfordringer knyttet til forskningsfinansieringen

Forskning er en aktivitet med lang tidshorisont og det er en utfordring at forskningsfinansieringen over statsbudsjettet og særlig eksternfinansieringen er for kortsiktig. Dagens finansieringssystem fungerer bra ved at det gir forutsigbarhet for institusjonene. Forskerforbundet mener likevel at det er behov for ytterligere å styrke langsiktigheten i finansieringen. Vi mener dette bør gjøres ved å styrke bevilgningene som går direkte til institusjonene, og ved at Forskningsrådets programmer i større grad vektlegger langsiktighet.

Dagens eksterne finansiering innebærer kortsiktighet, økt innslag av midlertidig tilsetting og derved dårlige arbeidsvilkår for de ansatte. Forskerforbundet mener derfor at nivået på eksternfinansieringen ikke kan økes ut over dagens nivå. Forskerforbundet ser gjerne at utvalget kunne drøfte om det finnes andre måter å skape konkurranse på som samtidig skjermer de ansatte. Videre mener vi utvalget bør vurdere hvordan den eksternfinansierte forskningsfinansieringen kan bli mer langsiktig. Dagens offentlig anbudsregler med svært lave beløpsgrenser og krevende anskaffelsesprosedyrer bidrar til utlysning av mange kortsiktige prosjekter og høy usikkerhet knyttet til mange små oppdrag med hver sine søknader og rapporteringskrav. En konsekvens er at antall arbeidstimer som går med til å søke om midler har økt kraftig. Her kan man for eksempel vurdere mulighetene for heving av beløpsgrensene, forenkling av anskaffelsesprosedyrene og innføring av flerårige rammeavtaler.

Dagens RBO er lik for alle institusjoner innenfor et nullsumspill. Forskerforbundet mener at RBO ikke skal ha en lukket ramme og at den må endres slik at økt produksjon gir økt ramme. Videre er det en utfordring at forskjellene mellom institusjonene gir ulik adgang til å få uttelling innen RBO når insentivene i RBO retter seg mot forskning, og ikke balanseres av tilsvarende insentiver for utvikling, formidling og samfunnskontakt. Dette kan medføre at ressurser som burde vært brukt til disse oppgavene i stedet brukes til halvgod forskning. Det kan tenkes at disse delene av institusjonenes oppdrag styres bedre utenfor finansieringssystemet ved andre former for styringssignaler. Forskerforbundet mener at utvalget bør drøfte hvordan denne utfordringen best kan løses.

3 Utfordringer knyttet til utdanningsfinansieringen

Kvalitetsreformen som ble innført i 2003 og skulle gi økt studiekvalitet ved tettere oppfølging av den enkelte student og raskere gjennomstrømming. Det er imidlertid langt igjen før målene med reformen er innfridd. Frafallet i høyere utdanning, antallet som gjennomfører på normert tid og antallet lærere per student er omtrent uforandret 11 år etter reformen. Utdanningsfinansieringen som ble innført har samtidig gitt en stor effektivitetsøkning i form av produserte studiepoeng og resultatet har blitt at institusjonene har langt flere studenter enn de har fullfinansiering til. Dette gir dårligere mulighet til oppfølging av studentene, med mer undervisningsbelastning til de ansatte og mindre lærerkontakt per student. Summen av dette blir dårligere studiekvalitet. Forskerforbundet mener utvalget bør drøfte hvordan finansieringssystemet bedre kan ivareta hensynet til studiekvalitet enn i dag. Vi mener at dagens studiefinansiering gir et for sterkt insentiv til produksjon av studiepoeng. 40% resultatbasert finansiering på produserte studiepoeng stimulerer til å opprette for mange «billige» studieplasser. Vi foreslår i

tråd med dette at utdanningsinsentivet reduseres til 20%. Vi mener utvalget bør drøfte hvordan en slik demping av utdanningsinsentivet best kan gjennomføres.

I tillegg til å dempe incentivet til å produsere studiepoeng mener Forskerforbundet at det er behov for å vurdere om det er mulig å fremme utdanningskvalitet på andre måter gjennom finansieringssystemet. Vi foreslår at man videreutvikler ordningen med SFU samt legger inn kobling til utdanning som et vilkår i tildeling av SFF. Videre vil vi gjerne at utvalget drøfter om det er mulig å fremme utdanningskvalitet ved at utdanningsinsentivet knyttes til andre forhold, og som samtidig stimulerer til bedre oppfølging av den enkelte student slik at utdanningskvaliteten øker.

Studentenes innsats er en svært viktig innsatsfaktor for kvaliteten innen høyere utdanning. På basis av rapporter som viser at studentene ikke arbeider mer med studiene enn ved innføringen av kvalitetsreformen mener vi finansieringsutvalget bør drøfte om det er mulig å legge inn sterkere incentiver til å belønne studentene for arbeidsinnsats.

Dagens system med mulighet for å skifte institusjonskategori har i noen grad gått ut over bachelorutdanningene ved de institusjonene som har arbeidet for å etablere mastergrads- og PhD- utdanninger.

4 Utfordringer knyttet til bygg og infrastruktur

Institusjonenes kostnader til drift er svært ulike og bør gjennomgås med målsetting om at alle institusjoner får like rammevilkår med hensyn til drift og ivaretagelse av eiendom. Det er svært uheldig at det er et stort etterslep i investeringer i nybygg og vedlikehold av eksisterende bygningsmasse og tilhørende utstyr. Etterslepet gir nødvendigvis dårligere utdanningskvalitet og forskningskvalitet i seg selv. Siden etterslepet hovedsakelig er ved de selveiende institusjonene mener vi det er grunn til å vurdere endringer i dagens ordning.

Mye av utfordringene knyttet til langsiktighet, forutsigbarhet og planmessig tilnærming til behovene innen bygg og infrastruktur kan kanskje løses innenfor rammen av den kommende langtidsplanen, men det ville likevel vært verdifullt om utvalget drøftet hvordan disse behovene best kan løses.

5 Utfordringer knyttet til ivaretagelse av faglig bredde

Norge er avhengig av å ivareta en faglig bredde innen forskning og høyere utdanning slik at vi er rustet til å svare på morgendagens spørsmål samt videreføre små fag. Dette sikres ved en robust basisfinansiering slik at institusjonene sikres mulighet til å ivareta dette hensynet. Samtidig tror vi det er behov for en nasjonal politikk og en nasjonalt koordinerende myndighet som sikrer nødvendig faglig bredde. Vi foreslår derfor at behovet for spesialisering og arbeidsdeling mellom institusjonene dels legges inn i oppdraget til de enkelte institusjonene og dels finansieres gjennom basis. Dersom dette skal ligge i basis uten føringer vil det kunne medføre at små fag og spesialiseringer blir lagt ned.

6 Tiltak for å øke deltakelsen i EUs rammeprogram

Ekspertutvalget skal også vurdere hvordan vi kan øke aktiviteten i Horisont 2020. Grunnlaget for vår deltakelse på den internasjonale arenaen hviler på at vi har en forskningssektor og høyere utdanning med god kvalitet som kan utvikle fagpersoner og fagmiljø som er konkurransedyktige internasjonalt. Norske forskningsinstitusjoner må kunne konkurrere på like vilkår med andre aktører om

midlene i EUs rammeprogram. I dag har for eksempel instituttsektoren i Norge langt lavere basisbevilgning enn konkurrentene i EU.

Forskerforbundet har tidligere sendt inn forslag til utarbeidelsen av arbeidet med en nasjonal strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU:

- Informasjons- og veiledningstjenester vil være helt sentrale for å kunne øke deltakelsen i Horisont 2020 og redusere arbeidsmengde for fagmiljøene som skal søke. Forskerforbundet foreslår derfor at Regjeringen tar initiativ til å etablere et nasjonalt nettverk som binder sammen de ulike veiledningstjenestene som er utviklet slik at forskere, virksomheter og andre brukergrupper får god og effektiv rådgivning. Dette må være en ubyråkratisk ordning og kan kanskje best løses i form av en elektronisk portal. Institusjoner som tilbyr informasjon- og veiledningstjenester eksternt må få dekket utgiftene forbundet med dette.
- For å stimulere til økt deltakelse bør det etableres en ordning for gode prosjekter som ikke når helt opp i konkurransen i Horisont 2020. En ordning som utløser støtte fra en nasjonal pott for de beste prosjektene. Dette vil både stimulere flere til å søke, samt gi faglig gevinst ved at arbeidet med søknaden likevel vil bli nyttiggjort i et videre faglig arbeid
- Det må utvikles gode støtte- og informasjonssystemer rundt fagmiljøene – tilbakemeldingene antyder at søknadssystemet fungerer som en barriere for økt deltakelse.
- Utvikling av rutiner for erfaringsutveksling mellom de som har suksess med deltakelsen i rammeprogrammene og potensielle søkermiljø.

Med vennlig hilsen
Forskerforbundet

Petter Aaslestad
Leder

Hilde Gunn Avløyp
Generalsekretær